

Uniforma gradelor inferioare de jandarmi rurali din România, model 1893-1895

Nicolae Adrian ALEXE*

The article describes the uniform worn by the lower ranks (privates and non-commissioned officers) of the rural gendarmerie from Romania - gendarme (equivalent to soldier), corporal (or brigadier), sergeant and sergeant major, from 1893 to 1912. ASTRA Museum began in 2014 a new cultural animation in the Open Air Museum, in which is represented the rural gendarm, a character of state and of the village, to complete the implementation of the concept of "living museum". In this historical reconstruction has been carried out an exact copy of the first model of rural Romania gendarmerie uniform, rank of sergeant, based on research archives, military regulations, albums, postcards, vintage photographs. Such uniform is not in original in any museum in Romania. Through this cultural animation is complete the image of the Romanian village past, integrates the ethnography in the historical context and is put into practice the result of scientific research to the public that is visiting the museum.

Keywords: rural gendarm, sergeant, uniforms, cultural animation, historical reconstruction

Cuvinte cheie: jandarm rural, sergent, uniforme, animație culturală, reconstituire istorică

Articolul descrie uniforma realizată între anii 1893-1912 pentru gradele inferioare ofițerilor din jandarmeria rurală din România, instituție înființată la 1 septembrie 1893¹. Muzeul ASTRA a început în anul 2014 o nouă animație culturală în Muzeul în aer liber, prin care este reprezentat jandarmul rural, un personaj al statului și al satului, pentru a întregi punerea în practică a conceptului de „muzeu viu”. În cadrul acestei reconstituiri istorice, a fost realizată o copie exactă a primului model de uniformă a jandarmeriei rurale din România, gradul de sergent, pe baza cercetării arhivelor, regulamentelor militare, albumelor, cărților poștale, fotografiilor de epocă. O astfel de uniformă nu există în original în nici un muzeu din România. Prin această animație culturală se completează imaginea satului românesc din trecut, se integrează etnografia în contextul istoric și este pus în practică rezultatul cercetării științifice, fiind oferit publicului care vizitează muzeul. Descrierea animației, a scopurilor ei educative și culturale s-a realizat în 2 articole de specialitate, care vor apărea până la sfârșitul anului 2014².

Am ales abordarea descrierii uniformeii jandarmilor rurali din România deoarece uniformologia este puțin dezvoltată în România, iar uniformeii jandarmeriei au fost tangențial și sumar descrise în câteva lucrări³; modelul 1893, prima uniformă a jandarmeriei rurale, nu a fost descris în nici o lucrare științifică. În prezentul articol am abordat doar uniforma gradelor inferioare din jandarmeria rurală, nu și a celei a ofițerilor din această armă, și nici a jandarmilor pedestri și călări. În perioada 1893-1908 personalul jandarmeriei rurale era compus din ofițeri și reangajați, fără trupă în termen; gradele reangajaților erau: jandarm (echivalent cu soldatul din armată), caporal (brigadier pentru cei călări), sergent și sergent major. Sergenții comandau jandarmeria unei plăși (secție, ulterior pluton). Din 1908 dispărea gradul de jandarm, caporalii vor fi de acum militari în termen, reangajați rămân numai sergenții și sergenții majori⁴.

* muzeograf, Complexul Național Muzeal ASTRA; doctorand, domeniul istorie, în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, e-mail: adrian_alex1986@yahoo.com

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond Inspectoratul General al Jandarmeriei (I.G.J.), doar 1/1893, f. 1.

² Unul în volumul *Marketingul și educația în muzee*, editat de Muzeul ASTRA din Sibiu și altul în anuarul „Drobeta” al Muzeului Regiunii Porțile de Fier din Drobeta Turnu Severin.

³ Singurul volum unde este abordată succint evoluția uniformelor jandarmilor pentru toată durata lor de existență este cel realizat de Cristian Vlădescu, *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977.

⁴ Nu vom detalia aici evoluția gradelor și a funcțiilor corespunzătoare din jandarmeria rurală, acesta fiind un subiect vast, care va face subiectul altui articol științific.

Uniforma jandarmeriei a fost mereu similară cu a armatei, cu mici deosebiri constând mai ales în cromatica unor articole sau în existența unora diferite sau în plus față de restul armelor (prin arme înțelegem specialități militare, ca infanteria, artileria, jandarmeria etc). În anul 1895 este emis un nou regulament al uniformelor militare, care aduna toate modificările efectuate de la ultima reglementare a uniformelor oștirii, din anul 1872, de aceea tipurile de uniformă descrise în acest act sunt numite model 1895 - acestea au fost realizate până în anul 1912, când este emis un nou regulament privind ținutele militare. Dar pentru că jandarmeria rurală este înființată în 1893 și a adoptat de la început modelul de uniformă pe care l-a păstrat cu mici modificări până în 1912⁵ vom numi acest tip de ținute, când ne referim strict la jandarmeria rurală, ca *model 1893* sau *model 1893-1895*. Uniformele aparținând acestui model s-au confecționat până în 1912, dar s-au purtat și câțiva ani după, până la epuizare.

În continuare vom descrie componentele uniformeii⁶:

Capela⁷ (Fig. 1, 4, 6)

Este confecționată din postav de culoare „bleu-jandarm” (o nuanță specifică de albastru deschis denumită după numele jandarmeriei) și se compune din trei părți: corpul, cozorocul și clapele.

Corpul este confecționat din două părți cusute în partea de sus și este paspoalat (aplicarea unui tiv, dungă subțire) cu roșu. Corpul are la mijloc o înălțime de 160 mm, în față fiind mai înclinat ca partea din spate. În interior capela este căptușită cu pânză de bumbac cenușie-închisă, având de jur-împrejur aplicată o bandă de meșină neagră lată de 35 mm.

Cozorocul este dublu și tighelat (cusut cu mai multe straturi paralele de ață, pentru a fi mai tare și mai rigid decât restul capelei); lungimea la partea superioară este de 250 mm și lățimea la centru este de 50 mm.

Clapele sunt compuse din două bucăți, cusute în partea superioară, care se prelungesc pe ambele laturi până la extremitățile cozorocului. Înălțimea clapelor este la partea din spate de 155 mm, iar la mijloc, unde se unește cu extremitățile cozorocului, înălțimea este de 150 mm. Clapele, pe ambele laturi, începând de unde se unesc cu cozorocul, sunt tăiate în sens concav până la extremități, unde au lățimea de 38 mm și paspoalate cu postav; extremitățile se rotunjesc la vârf și se încheie printr-un nasture de alamă galbenă lis, fără număr, cusut în partea dreaptă, având diametru de 15 mm; partea de jos a clapelor este tivită și tighelată. Clapele se ridică pe corpul capelei, îndoindu-se de două ori, și cele din extremități se încheie în față, deasupra cozorocului.

Tunica⁸ (Fig. 1-4, 6-12)

Este confecționată din postav de culoare „bleu-jandarm” în formă de bluză, fără talie, având paspoale de postav roșu. Este tăiată drept și încheiată pe mijlocul pieptului cu 7 nasturi simpli semi-bombați, din alamă lucitoare galbenă, având diametru de 24 mm. Partea dinainte a tunicii este paspoalată cu postav roșu aparent, gros de 3 mm. Găurile ce corespund nasturilor sunt tăiate în partea

⁵ ***, *Regulament asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, Tipografia și Stabilimentele de Arte Grafice George Ionescu, București, 1912.

⁶ Uniforma era la fel pentru toate gradele inferioare (jandarm, caporal / brigadier, sergent și sergent major, diferența fiind indicată prin însemnele de grad de pe manșetele tunicii și mantalei). Între 1893 și 1918 jandarmeria rurală a aparținut de Ministerul de Interne, descrierea uniformeii nu se găsește în *Descrierea uniformelor Armatei*. Ediție Oficială, Imprimeria Statului, București, 1895, dar acest regulament a fost luat ca bază pentru că sunt descrise uniformele jandarmilor călări și pedestri, care erau subordonați Ministerului de Război, diferența dintre rurali și pedestri fiind cromatica unor articole, în rest materialul, croiala și forma pieselor vestimentare fiind la fel. Restul surselor indicate în bibliografie au ajutat la reconstituirea uniformeii până la ultimul detaliu. În continuare se va cita din regulamentul din 1895. Cealaltă lucrare care a stat la baza realizării replicii a fost *** , *Uniformul del Armatul de Romanie*, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l., album cu legende în limbile germană, franceză și română, conținând planșe color cu desene ale uniformelor armatei române din perioada 1868-1901; volumul a fost editat în România, dar a dispărut din toate bibliotecile din țară; singurul exemplar păstrat se află la Biblioteca Metropolitană din New York și poate fi accesat online prin crearea unui cont. De asemenea, au fost consultate fotografiile de epocă și uniforme care au culoarea bleu-jandarm, păstrate în muzee militare.

⁷ *** , *Descrierea uniformelor Armatei*. Ediție Oficială, Imprimeria Statului, București, 1895, p. 6-7 (formatul capelei ca al dorobanților și al tuturor armelor).

⁸ *Ibidem*, p. 4-5 (ca a dorobanților, jandarmilor pedestri și jandarmilor călări în ceea ce privește formatul).

stângă a pieptului și tivite pe muchie cu ață la distanță de 15 mm de la marginea pieptului.

Spatele este croit dintr-o singură bucată puțin răscoită în dreptul taliei, pentru a lua forma corpului. La spate se lasă o deschizătură de 140 mm, spre a permite lărgirea poalelor; această deschizătură se încheie la mijloc printr-un nasture de os, cusut sub poale în partea stângă și o gaură în partea dreaptă. Lungimea poalelor este realizată astfel ca, răsfrângându-se de la nasturele de jos, marginea să atingă al 3-lea nasture de sus.

Gulerul este realizat din postav ca fondul tunicii, tăiat dintr-o bucată, este drept, cu colțurile rotunjite; pe toată suprafața sa, gulerul este acoperit cu o petliță realizată din paspoal (material subțire) de culoare roșie; gulerul se încheie printr-o copcă. Mânecele au în partea de jos o mânecută acoperită cu paspoal de culoare roșie și sunt tăiate în colț.

Toată tunica este căptușită cu pânză pe interior. În dreptul găurii a 4-a (pentru nasturi), de amândouă părțile, este făcut câte un buzunar în căptușeala interioară. Marginea buzunarelor este acoperită cu postav de culoarea fondului tunicii.

Eghileții⁹ (Fig 1-4, 6-12)

Sunt realizați din lână subțire albă și compuși dintr-un găitan (șiret, sfoară) rotund în diametru de 4 mm; ei sunt dispuși astfel: un găitan dublu a cărui lungime totală este de 980 mm se coase cu amândouă capetele sub o bandă de pânză albă lată de 25 mm și lungă de 70 mm; lângă acest găitan și cusut sub aceeași bandă, un alt asemenea găitan, dar împletit în formă de coadă, având o lățime de 12 mm și o lungime de 730 mm. Capul liber al acestei cozi se termină prin găitan simplu, pe care la distanța de 70 mm, de la capul de jos al cozii, se face un nod dublu în mărime de 20 mm. Găitanul apoi ieșind din nod în jos și la distanță de 90 mm, se termină în capăt cu un cui din alamă galbenă, lung de 65 mm, cu vârf și având sus un diametru de 4 mm.

O a doua coadă sau împletitură, întocmai ca cea descrisă mai sus, cu o lungime de 490 mm, se coase cu capul de sus în bucata de pânză descrisă; această coadă se termină jos prin nodul și cuiul descris la cea precedentă. Un al doilea găitan la fel cu cel descris la început și cu aceleași dimensiuni se coase în bucata de pânză cu amândouă capetele lângă coada a doua, astfel eghiletul se compune din două găitane duble și două cozi libere.

Eghileții se așează pe umărul drept, astfel ca bucata de pânză ce suportă eghiletul să se fixeze sub epoleți, fără a se vedea în față. Eghileții, căzând peste brațul drept, se prind astfel: primul găitan dublu, împreună cu coada mică de 490 mm, sub nasturele de sus al tunicii, lăsând să atârne cuiul cu care se termină coada, iar al doilea găitan dublu împreună cu coada de 730 mm se trece pe sub brațul drept, se încheie în nasturele al doilea al tunicii, lăsând de asemenea să cadă cuiul ce termină coada.

O pereche de contraepoleți pentru tunică¹⁰ (Fig. 1-4, 6-9)

Cei doi epoleți sunt realizați din postav de culoare roșie, având lungimea proporțională cu lungimea umărului, au lățimea de 60 mm, sunt mobili și tighelați cu ață roșie; au formă dreptunghiulară, iar capătul dinspre umăr se termină în unghi; la o depărtare de 4 mm sunt căptușiți cu postav din fondul tunicii (partea care nu se este la vedere), fiecare epolet având la partea inferioară, opusă găurilor, sub epolet și între tighelurile lungi cusute, două copci agățătoare cu scopul de a prinde epoletul de umăr de copcile ce sunt cusute între cusătura mânecii cu tunica; această parte inferioară a epoletului mai este susținută de o panglică de postav roșu dublată și tighelată pe margini la o depărtare de 1 mm, fiind lungă de 70 mm și lată de 15 mm, fără îndoiturile de la colțuri și cusute pe umăr la o depărtare de 15 mm de cusătura mânecii la cele două extremități, formând o brățară care cuprinde epoletul. Lângă guler epoleții sunt fixați prin câte un nasture ca cei de la pieptul tunicii, dar mai mici în diametru. Epoleții nu indicau gradul.

⁹ *Ibidem*, p. 39-40 (ca ai jandarmilor pedestri).

¹⁰ *Ibidem*, p. 38 (identici cu ai jandarmilor pedestri, în afară de culoare, care la pedestri era albă).

Trezele de pe manșetele tunicii¹¹ (Fig. 1, 4, 6-9, 11, 12)

Trezele indică gradul de sergent (la tunica confecționată pentru animații) și constau în câte un galon pentru cusut pe fiecare mânecă a tunicii, realizat din fir auriu lat de 20 mm, având țesătură în vergi (zig-zag). Galonul este cusut în colț, deasupra mâneicii, pe partea din față a brațului și la distanța de 3 mm de mânecă; capetele sale sunt fixate în cusăturile laterale ale mâneicii. Sergentul major, grad imediat superior sergentului, avea 2 astfel de trese; caporalul, imediat inferior sergentului, avea 2 trese din lână galbenă, late de 22 mm, având același desen în vergi; jandarmul, imediat inferior caporalului, nu avea nici o tresă, fiind echivalent cu soldatul din armată (gradul de jandarm era numai la cei rurali, la jandarmii pedestrii și călări acesta se numea ca la restul armatei, adică soldat). La jandarmii rurali lipseau 2 grade, prezente la armată: frunțașul, intermediar între soldat și caporal, având ca însemn 1 tresă din lână galbenă lată de 22 mm, ca și ale caporalului; sergentul adjutant (din 1904 denumit plutonier), care avea 2 trese ca la sergentul major plus una de 10 mm, tot din fir auriu.

Centura din piele¹² (Fig. 4-9, 11-12)

Se compune din cingătoare, placa cu catarama și port-baioneta.

Cingătoarea este realizată din piele de blanc negru, având următoarele dimensiuni: lungime 1,8 m, lățime 44 mm, grosime 4-4,5 mm, capătul din stânga este îndoit pe o distanță de 50 mm și cusut pe ambele părți după ce s-a introdus cârligul cataramei. La capătul din dreapta, la o distanță de 280 mm de la extremitate, se află la partea interioară o curea tot de piele de blanc, lungă de 260 mm și lată de 38 mm, având șase rânduri de câte două găuri la distanțe egale de câte 30 mm, începând de la 20 mm sub cusătură; ea servește la prinderea plăcii cingătorii.

Placa cu cataramă și cârligul sunt din tablă groasă de oțel poleită și brunată.

Port-baioneta, din piele de blanc neagră, are lungimea de 240 mm, măsurată pe partea exterioară. Partea de sus îndoită formează o deschizătură de 55 mm, care servește la introducerea centironului. La partea de jos are aplicată o bucată de piele de blanc negru, cusută pe ambele laturi și formând o deschizătură în care se introduce baioneta. Pe partea exterioară a acestei bucăți de piele, la distanța de 15 mm de partea de sus, este o deschizătură lungă de 8 mm și lată de 4 mm, în care se introduce cârligul de la teaca baionetei.

Pantalonul de cizmă¹³ (Fig. 1, 4, 6-9)

Este realizat din postav de culoare gri închis, este croit drept în partea superioară până la genunchi, iar de aici în jos se strâmtează pentru a se putea introduce în cizmă și se termină printr-un șiret care se lega pe laba piciorului. Pe cusătura din laterale se aplică vipușcă (paspoal) din postav roșu, lată de 3 mm, până la partea de jos, unde este o despicătură. Partea superioară este terminată printr-o betelie de postav ca fondul pantalonului, lată de 45 mm, care vine imediat deasupra șoldului. Pantalonul este despicat în partea din față pe o lungime de 270 mm și se încheie printr-o copcă fixată la baza beteliei, iar în jos prin trei nasturi de os negru, cusuți pe partea dreaptă la distanțe egale, care se încheie în găurile corespunzătoare tăiate într-o bandă de postav căptușită cu pânză ascunsă sub partea din față din stânga pantalonului.

Pe amândouă părțile laterale, în prelungirea paspoalului (vipuștii) și la distanța de 50 mm, sub betelie, se află câte un buzunar având o deschizătură de 170 mm. Buzunarele și căptușelile de sus ale pantalonului sunt din pânză.

La spate, pantalonul are o deschizătură de 70 mm, cu rol de strângere a taliei cu ajutorul a două urechi de postav ca fondul pantalonului, așezate față în față la 70 mm una de alta și la 20 mm sub betelie. În aceste urechi se petrece o sfoară prin patru găuri, câte două de fiecare parte și tivite pe muchie cu ață neagră.

¹¹ *Ibidem*, p. 8 (însemnele de grad erau identice pentru toată armata, cu deosebire că armele combatante aveau trezele aurii sau galbene, iar cele necombatante albe sau argintii).

¹² *Ibidem*, p. 10-11 (comună pentru toate gradele inferioare și armele din armată).

¹³ *Ibidem*, p. 4-5 (ca al infanteriei, dar în loc de gri deschis este gri închis).

Cizme¹⁴ (Fig. 4, 6-9)

Cizmele sunt confecționate din piele de toval, înnegrite cu vax și lustruite; înălțimea carâmbului este de 350-400 mm, în funcție de dimensiunea piciorului.

Cartușiera mică și cartușiera mare¹⁵ (Fig. 4-6, 8-9, 11-12)

Sunt realizate din piele de blanc neagră. Cartușiera mare are o capacitate de 40 cartușe (dispuse în interior în 4 rânduri a câte 10 cartușe) și se prinde de centură, în partea din față, la stânga sau la dreapta plăcii (cataramei). Cartușiera mică are capacitatea de 20 cartușe. În timp de pace, jandarmii purtau fie o cartușieră mică, fie una mare. La ținuta de campanie purtau fie 2 cartușiere mari, fie 1 mare și 2 mici, adică 80 cartușe¹⁶.

Coif¹⁷ (Fig. 1, 7-12)

Se compune din 5 părți: coiful propriu-zis, subbărbie (cozoroc), rozeta de alamă ce se aplică pe fundul coifului, țuiul și inițialele regale (monograma regelui Carol I).

Coiful propriu-zis este din oțel lustruit sau din toval gros, în față are un cozoroc, tot din oțel sau toval, lung de 215 mm și lat în partea centrală de 65 mm. La spate are un alt cozoroc lung de 220 mm și lat la centru de 65 mm. În interior are cusut de jur-împrejur, pe partea de jos, două curele din piele suprapuse, late de 65 mm, iar deasupra lor o căptușeală de meșină neagră, formând în interior 7 colțuri găurite la vârf, prin care se trece un șiret care servește la potrivirea coifului pe capul omului. Subbărbia este formată din două bucăți, de culoare galbenă, care sunt fixate pe laterale prin câte o rozetă galbenă cu diametrul de 40 mm și un șurub de oțel de 8 mm. Subbărbia se încheie în față printr-o cataramă din alamă galbenă. Rozeta din alamă cu care se înșurubează țuiul este fixată pe fundul coifului (pe calotă), prin patru butoni din alamă, care se înșurubează în interior pe fundul coifului. Cilindrul rozetei are în părțile laterale câte o gaură de 5 mm, care servesc ca răsuflători. Țuiul sau vârful de oțel, este vopsit galben și este prevăzut în partea de jos cu un șurub, care se fixează în cilindrul rozetei de deasupra calotei. Inițiala regală este din alamă, compusă din două litere „C” împletite, având deasupra coroana regală și în partea de jos o banderolă pe care este ștanțată în relief deviza Casei Regale: „Nimic fără Dumnezeu” sau „Nihil sine Deo” (s-au păstrat exemplare atât cu prima, cât și cu a doua variantă). Înălțimea inițialei împreună cu cocarda este de 116 mm, lățimea în partea de jos fiind de 80 mm, în partea de sus de 63 mm, iar coroana de 40 mm. Inițialele regale sunt fixate pe partea din față a coifului, imediat deasupra cozorocului.

Pantaloni lung pentru ghetă¹⁸ (Fig. 11-12)

Este realizat ca și cel pentru cizmă, descris anterior, cu următoarele deosebiri: este croit drept pe toată lungimea; pantalonul este atât de lung încât să ajungă la tocul încălțăminteii, fără a face încrețituri; are vîpșcă pe ambele laterale, până jos; în partea de jos pantalonul este îndoit pe interior.

O pereche de trefle pentru ținuta de ceremonie¹⁹ (Fig. 11-12)

Epoletul are formă de treflă și un gât ce vine pe umăr; el este din carton căptușit dedesubt cu postav bleu-jandarm; partea superioară a gâtului are o lungime de 140 mm și este toată acoperită cu un galon de lână de culoare albă. Partea inferioară, dinspre braț, este formată din trei pereți simpli, reprezentând cele trei ramuri ale treflei, este bombată și are o lățime de 125 mm în dreptul celor două brațe și o lungime de 70 mm, de la gâtul epoletului până la vârful treflei din mijloc. Așadar, lungimea totală a epoletului este de 210 mm. Aceste trei brațe ale treflei, acoperite total cu galon alb, descris la

¹⁴ *Ibidem*, p. 7 (comune pentru mai multe arme, nu și pentru militarii călări).

¹⁵ *Ibidem*, p. 11 (comună pentru toate armele).

¹⁶ Conform regulamentului din 1895 unitatea de foc (cantitatea de muniție necesară pentru o zi de luptă) pentru trupă era de 80 de cartușe.

¹⁷***, *Descrierea uniformelor Armatei*. Ediție Oficială, Imprimeria Statului, București, 1895, p. 62-63 (la fel cu al jandarmilor călări, dar nu are cozorocul din spate atât de lung).

¹⁸ *Ibidem*, p. 15 (ca ai ofițerilor, dar din postav gri închis).

¹⁹ *Ibidem*, p. 15 (ca ai jandarmilor pedestri, dar cu postavul de dedesubt bleu-jandarm în loc de bleumarin).

gâtul epoletului, lasă să se vadă în centrul fiecărei trefle postavul bleu-jandarm, într-un spațiu rotund de 10 mm în diametru. La capătul de sus al gâtului epoletului este tăiată gaura pentru fixarea pe umărul tunicii, prin care se trece nasturele. De asemenea, gâtul epoletului este trecut și prin panglica de postav roșu ale cărei capete sunt cusute în tunică.

Manta²⁰ (Fig. 8)

Mantaua este confecționată din postav albastru (nuață mai închisă decât tunica și capela), croită cu pieptul îndoit, adică petrecându-se părțile pieptului una peste alta pe o distanță de 200 mm. Mantaua este atât de lungă încât partea de jos a poalelor să se afle la 350 mm de pământ. Mantaua are pe piept două rânduri a câte patru nasturi, având aspectul și dimensiunile nasturilor tunicii; nasturii de sus sunt dispuși la 50 mm sub cusătura gulerului, iar cei de jos sub talie; nasturii din mijloc sunt fixați la distanțe egale față de cei din extremități.

Pe marginea pieptului, la distanță de 10 mm, sunt tăiate găuri, corespunzând nasturilor, lungi de 25 mm și tivite pe muchie cu ață neagră. Cu mantaua încheiată, distanța dintre cele două rânduri de nasturi este de 190 mm.

Spatele este croit dintr-o singură bucată și formează un singur creț în mijlocul spatelui, crețul fiind prins sub guler și în centrul său.

Gulerul este din postav roșu, are colțurile rotunjite, este lat la mijloc de 160 mm și se răsfrânge pe umeri. Pe părțile din față, cu 20 mm mai sus de colțuri, pe fiecare parte este aplicată câte o petliță din postav alb, lată în partea de jos de 20 mm, la mijloc de 15 mm și sus de 25 mm, unde formează un colț ridicat de 10 mm; lungimea petliței până la vârf este de 75 mm. Gulerul se încheie printr-o copcă neagră cusută în partea din față.

Extremitatea de jos a mânecilor este răsfrântă în sus cu 150 mm și paspoalată cu postav roșu. Însemnele de grad sunt aceleași ca la tunică, cu deosebirea că tresa este așezată pieziș deasupra marginii superioare a răsfrângerii mânecii în partea din față, astfel ca unul din capete să se piardă în cusătura mânecii sub partea răsfrântă, iar capătul celălalt se pierde în cusătura dinspre cot a mânecii astfel încât să fie depărtat de marginea superioară a acestei răsfrângerii cu 80 mm.

Epoleții, din postav roșu, sunt ca cei descriși la tunică, cu deosebirea că partea dinspre braț este cusută în umăr, iar panglica de postav prin care este trecut epoletul lipsește.

Mânecele și partea de sus a mantalei până la talie sunt căptușite cu pânză. Partea din față a pieptului este căptușită cu postav de culoarea fondului mantalei, care pleacă de sub guler, unde are o lățime de 160 mm și merge îngustându-se până la poale, unde are 20 mm lățime. De ambele părți ale cusăturilor ce unesc spatele cu partea din față și la 200 mm în jos de subsuoară se află câte un buzunar în prelungirea cusăturii, lată de 190 mm. Aceste buzunare sunt acoperite de câte un capac de postav ca fondul mantalei, rotunjite la ambele capete și așezate vertical, astfel că de o parte este cusut liber în linie dreaptă între încheietura descrisă, iar de cealaltă parte sunt libere și paspoalate cu roșu. Lungimea acestor capace este de 230 mm, iar lățimea de sus 38 mm, la mijloc de 40 mm și jos 50 mm. La amândouă capete ale capacelor este cusut câte un nasture de metal ca cei de la piept.

O bandă de postav ca fondul mantalei, tăiată drept, cu colțurile rotunjite, lungă de 380 mm și lată de 45 mm, paspoalată cu roșu jur-împrejur, servește pentru a strânge mantaua pe talie; ea se încheie prin două găuri ce se află la 15 mm distanță de fiecare capăt al benzii de cei doi nasturi de sus ai capacelor. Banda are o a treia gaură în partea dreaptă, la distanța de 100 mm, de la capăt, fiind folosită pentru ajustarea mantalei pe corp.

La fiecare colț de la poalele mantalei se află câte o gaură, care servește la ridicarea poalelor, prinzându-se de nasturii de sus ai capacelor.

Mantaua are o glugă din postav de culoarea fondului. Gluga măsoară la partea din față 400 mm lățime, iar deschiderea care protejează capul are 300 mm lungime. Partea care acoperă capul este

²⁰ *Ibidem*, p. 5-6 (ca a infanteriei, cu diferență de cromatică).

rotundă în partea superioară, având 260 mm diametru. Colțurile glugii se prelungesc formând două betelii lungi de 700 mm, care se îngustează treptat, astfel încât au sus o lățime de 140 mm, iar jos de 40 mm; capetele libere ale acestor betelii sunt rotunjite, iar când se așează gluga pe cap, acestea se încrucișează pe piept și se leagă la spate.

Pușca cu repetiție Mannlicher model 1893 (Fig. 5-8)

Pușca Mannlicher model 1893 este o pușcă cu repetiție, calibrul 6,5 mm, fiind compusă din: țeavă, înălțător, închizător, aruncător, mecanismul de tragere, mecanismul de încărcare, patul, garniturile, baioneta (nu s-a realizat copie după baionetă). Țeava este din oțel și se compune din țeava propriu-zisă și cutia închizătorului. Pe țeavă se află aparatul de ochire, adică înălțătorul și cătarea. Cătarea este compusă din baza cătării și cătarea sau țelul. Capacitatea încărcătorului – o lamelă cu 5 cartușe. De pușcă este prinsă o curea din piele neagră, care era utilizată atât la transportul armei, cât și la folosirea acesteia la manevre.

Ținutele²¹

Ținuta nu este sinonimă cu uniforma; ținutele nu presupuneau în mod obligatoriu o uniformă diferită, ci purtarea unor articole în locul altora. Existau două modalități de împărțire a ținutelor:

I. În funcție de ocazie: ținuta zilnică, ținuta de serviciu, ținuta de campanie, ținuta de ceremonie, ținuta de bal.

1. Ținuta zilnică, compusă din capelă, tunică (sau bluză vara), manta (iarna), epoleții roșii, eghileți, pantalon de cizmă din postav (vara din pânză), cizme, centură, cravată (o eșarfă albă pusă în jurul gâtului) - se purta în mod normal, zilnic, în afară de situațiile corespunzătoare celorlalte ținute.

2. Ținuta de serviciu, compusă din coif, tunică (sau bluză vara), manta (iarna), epoleții roșii, eghileți, pantalon de postav sau pânză, cizme, centură cu baionetă, cravată, mănuși albe cu 5 degete, în front pușca și cartușiera – se purta: în orice serviciu comandat de 24 ore, la prezentări și reviste de front, la ordine speciale, când se dispune purtarea acestei ținute.

3. Ținuta de campanie (nu va fi reprezentată prin uniforma achiziționată), compusă din capelă, tunică sau bluză, manta, pantalon din postav sau pânză, epoleții roșii, eghileți, cizme, semn de identitate (o plăcuță ovală prinsă de un lănișor de gât; când militarul deceda pe front, plăcuța se rupea și jumătate se trimitea familiei), cravata, mănuși, centură cu toate cartușierele, pușca, ranița, lopata, gamela, bidon – se purta în marșuri, manevre și război.

4. Ținuta de ceremonie, se compune din coif, tunică, pantalonul lung din postav, epoleții treflă, ghetete (pantofi), cravată, centură, eghileți, mănuși, în front (în formație) și cu cartușieră și pușcă – se purta la prezentarea în fața superiorilor pentru prima dată, la înaintarea în grad sau la primirea unei decorații, vizite oficiale, înmormântări oficiale, servicii religioase oficiale și parade mari.

5. Ținuta de bal, identică cu cea de serviciu, se purta la prânzurile, recepțiile, cununiile, botezurile de o însemnătate deosebită și la înmormântările neoficiale.

II. În funcție de sezon: ținuta de iarnă și ținuta de vară.

Sezonul de iarnă dura aproximativ între lunile octombrie-aprilie, iar cel de vară restul lunilor. Pantalonii de vară erau din pânză și nu aveau paspoaluri, iar cei de iarnă sunt cei din postav. Vara, la 4 din cele 5 ținute, în loc de tunică se purta bluză, adică o tunică din pânză, dar în stadiul actual nu a fost găsită descrierea acesteia pentru jandarmii rurali în vreun document, așadar nu s-a confecționat. Mantaua se purta în perioadele geroase, peste tunică. Capela era unică, pentru ambele sezoane. Doar la ținuta de ceremonie se purtau mereu ținuta de iarnă (tunica și pantalonii de postav, dar nu se purta mantaua), indiferent de sezon.

În concluzie, putem afirma că uniforma jandarmeriei rurale din România model 1893-1895 prezenta atât elemente de tradiție românească (capela adoptată ca formă încă din anul 1881 pentru trupa

²¹ *Ibidem*, p. 26-27.

din armată²², un simbol al uniformelor românești, petlițele săgeată de la manta), cât și influențe franceze (treflele mari pentru ceremonie), dar și germane sau austro-ungare (coiful pentru ținutele de serviciu și de ceremonie, care a rămas în dotarea jandarmilor, cu unele modificări ulterioare ale aspectului său, până în anul 1941). Eghileții albi au rămas în dotarea jandarmilor până în 1948, fiind un simbol al uniformei lor (nu indicau gradul, aveau doar rol decorativ). Prin descrierea uniformei și indicarea surselor am demonstrat acuratețea științifică cu care s-a realizat replica uniformei folosită la animațiile culturale din muzeul în aer liber²³.

BIBLIOGRAFIE:

I. Surse inedite:

- 1) Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei.
- 2) Fotografii de epocă, din perioada 1893-1912.
- 3) Carte poștală datată 1912, cu legenda *Armata Română. Jandarmi rurali*.

II. Surse editate:

- 1) ***, *Albumul Armatei Române*, Librăria Socecu & Co, București, 10 mai 1902.
- 2) ***, *Descrierea uniformelor Armatei*. Ediție Oficială, Imprimeria Statului, București, 1895.
- 3) ***, *Regulament asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, Tipografia și Stabilimentele de Arte Grafice George Ionescu, București, 1912.
- 4) ***, *Uniformul del Armatul de Romania*, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l.
- 5) Vlădescu, Cristian, *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977.

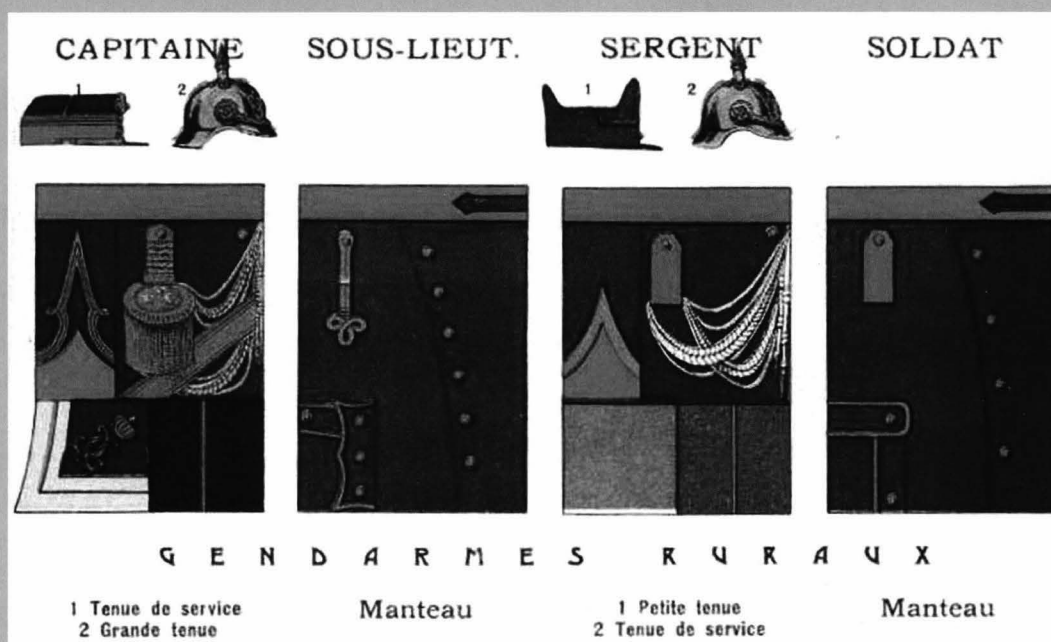

Figura 1 - Elementele care compun ținutele jandarmilor rurali din România (ofițeri și reangajați), model 1893
 Figure 1 - The elements composing the uniforms of rural gendarmes from Romania (commissioned officers and long-extended service privates and non-commissioned officers), model 1893
 (sursa: ***, *Uniformul del Armatul de Romania*, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l., p. 136).

²² Cristian Vlădescu, *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977, p. 84.

²³ Uniforma a fost confecționată de dl. Marius Diaconu din Brăila, care alături de dl. Dragoș Diaconu din București sunt singurele persoane din țară care realizează replici de uniforme fidele, pe baza documentației amănunțite oferite.

Figura 2 - Grad inferior (jandarm, caporal, sergent sau sergent major), jandarmeria rurală din România, uniformă model 1893

Figure 2 - Lower rank (gendarme, corporal, sergeant or sergeant major), rural gendarm from Romania, uniform model 1893

(sursa: fotografie din colecția personală a autorului).

Figura 3 - Grad inferior (jandarm, caporal, sergent sau sergent major), jandarmeria rurală din România, uniformă model 1893

Figure 3 - Lower rank (gendarme, corporal, sergeant or sergeant major), rural gendarm from Romania, uniform model 1893

(sursa: fotografie din colecția personală a autorului).

Figura 4 - Replică după uniforma de sergent de jandarmi rurali, model 1893, ținuta zilnică

Figure 4 - Reply of the rural gendarmerie uniform, sergeant rank, model 1893, daily dress

(foto Muzeul ASTRA).

Figura 5 - Centura cu 2 cartușiere a câte 40 cartușe fiecare și pușca cu repetiție Mannlicher model 1893, folosite de armată și de jandarmii din România

Figure 5 - Belt with 2 pockets with 40 bullets each and the bolt action rifle with repetition Mannlicher model 1893, used by the army and gendarmerie, in Romania

(sursa: ***, Uniformul del Armatul de Romanie, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l., p. 155).

Figura 6 - Replică după uniforma de sergent de jandarmi rurali, model 1893, ținuta zilnică cu replică după pușca Mannlicher model 1893

Figure 6 - Reply of the rural gendarmerie uniform, sergeant rank, model 1893, daily dress with reply of the Mannlicher rifle model 1893 (sursa: fotografie de la Festivalul internațional de istorie militară, Fundata, județul Brașov, 6 septembrie 2014).

Figura 7 - Sergent de jandarmi rurali călare, ținuta de serviciu model 1893 și jandarm pedestru (din orașe), ținuta de campanie model 1895, pictură datată 1901

Figure 7 - Sergeant of mounted rural gendarm, service dress model 1893 and pedestrian gendarm (from the towns), field dress model 1895, painting dated 1901

(sursa: ***, *Uniformul del Armata de Romania*, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l., p. 117).

Figura 8 - Caporali de jandarmi rurali din România în uniforme model 1893, ținuta de serviciu (cel din stânga în tunică, cel din dreapta în manta)

Figure 8 - Corporals from Romanian rural gendarmerie in service dress model 1893 (the left one in tunic, the right one in the overcoat)

(sursa: Carte poștală datată 1912 pe verso, cu legenda „Armata Română. Jandarmi rurali”).

Figura 9 - Replică după uniforma de sergent de jandarmi rurali, model 1893, ținuta de serviciu

Figure 9 - Reply of the rural gendarmerie uniform, sergeant rank, model 1893, service dress
(foto Muzeul ASTRA).

Figura 10 - Imaginea de sus: ofițeri, în cea de jos ofițeri și reangajați din jandarmeria rurală, în ținute de ceremonie model 1893, fotografie din capitala țării, București, anul 1902

Figure 10 - *The image above: officers, in the bottom image commissioned officers and long-extended service non-commissioned officers, held ceremonial dress model 1893, photo from 1902, in the capital of Romania, Bucharest*

(sursa: ***, *Albumul Armatei Române*, Librăria Socecu & Co, București, 10 mai 1902, p. 69).

Figura 11 - Sergenți de jandarmi rurali din România, ținuta de ceremonie (cel din dreapta este jandarm rural călare) model 1893

Figura 11 - Sergeants from Romania rural gendarmerie ceremony dress (the right one is mounted rural gendarm) model 1893

(sursa: ***, *Uniformul del Armatul de Romanie*, Vinkmuizen Collection, Draper Fund, f. e., f. a., f. l., p. 96).

Figura 12 - Replică după uniforma de sergent de jandarmi rurali, model 1893, ținuta de ceremonie
Figura 12 - Reply of the rural gendarmerie uniform, sergeant rank, model 1893, parade dress (foto Muzeul ASTRA).